

AzScienceNet elm kompüter şəbəkəsinin informasiya təhlükəsizliyi siyasəti haqqında

Rəşid Ələkbərov

AMEA İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu

rashid@iit.ab.az

Xülasə— Məqalədə AzScienceNet şəbəkəsinin informasiya təhlükəsizliyi siyasətinin yaradılması qaydalarından bəhs edilir. Yaradılan informasiya təhlükəsizliyi siyasəti AzScienceNet şəbəkəsində informasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsi probleminə baxışlar sistemini müəyyən edir, informasiya təhlükəsizliyinin məqsəd və vəzifələrini, təşkilati, texnoloji və prosedur aspektlərini sistemləşdirilmiş şəkildə şərh edir.

Açar sözlər— informasiya təhlükəsizliyi; informasiya təhlükəsizliyi siyasəti; monitoring sistemi.

I. GİRİŞ

AzScienceNet elm kompüter şəbəkəsi AMEA-nın institut və təşkilatlarının kompüter şəbəkələrini özündə birləşdirir, 2500-ə yaxın istifadəçinin İnternet şəbəkəsinə çıxışını təmin edir. AzScienceNet ərazicə paylanmış, desentralizə olunmuş idarəetməyə malik korporativ şəbəkədir. İnformasiya və kommunikasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı və geniş yayılması, rəqabətin kəskinləşməsi informasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin elmi-metodoloji prinsiplərinə əsaslanaraq və şəbəkə texnologiyalarının müasir inkişaf meyillərini nəzərə alaraq hüquqi, təşkilati, texniki və fiziki mühafizə tədbirlərini qarşılıqlı surətdə əlaqələndirməklə, korporativ şəbəkələrdə vahid informasiya təhlükəsizliyi sisteminin yaradılmasını tələb edir.

II. AZSCIENCENET ŞƏBƏKƏSİNİN İNFORMASIYA TƏHLÜKƏSİZLİYİ SIYASƏTİNİN YARADILMASI

İnformasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsi dedikdə informasiyanın konfidensiallığının, tamlığının və əyətərliyinin təmin edilməsi başa düşülür. İnformasiyanın konfidensiallığı informasiyaya çıxış yalnız icazə verilmiş şəxslərə verildikdə, tamlıq - verilənlərə yalnız icazə verilmiş dəyişikliklər edildikdə, əyətərlik - icazə verilmiş şəxslər onlara lazım olan vaxtda informasiya resurslarına çıxış əldə etdikdə təmin edilir.

İnformasiya təhlükəsizliyi siyasəti AzScienceNet şəbəkəsində informasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsi probleminə baxışlar sistemini müəyyən edir, informasiyanın mühafizəsinin məqsəd və vəzifələrini, təşkilati, texnoloji və prosedur aspektlərini sistemləşdirilmiş şəkildə şərh edir.

AzScienceNet şəbəkəsinin informasiya təhlükəsizliyi siyasətinin qanunvericilik bazasını normativ-hüquqi sənədlər, həmçinin Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq konvensiyalar təşkil edir.

Bu siyasət AMEA-nın Rəyasət Heyətinə və bütün təşkilatlarına məxsus olan informasiya resurslarına, informasiya sistemlərinə və şəbəkələrinə, tətbiqi proqramlara hər hansı formada çıxışı olan bütün AMEA əməkdaşlarına şamil edilir.

Siyasətin yaradılmasının məqsədləri aşağıdakılardır [1]:

- İnformasiya təhlükəsizliyi təhdidlərinin AMEA təşkilatlarına vura biləcəyi maddi və mənəvi ziyanın minimumlaşdırılması;
- İnformasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsi sisteminin (İTTS) qurulmasının vahid prinsiplərinin formalaşdırılması;
- İTTS-in reallaşdırılması üçün təşkilati-metodik bazanın formalaşdırılması.

İnformasiya təhlükəsizliyi sisteminin yaradılması zamanı həlli vacib olan məsələlər aşağıdakılardır:

- AMEA korporativ şəbəkəsində informasiya təhlükəsizliyinə potensial təhdidlərin siyahısının müəyyənləşdirilməsi və analizi;
- AMEA korporativ şəbəkəsində informasiya resurslarının təsnifatı;
- AMEA korporativ şəbəkəsində tətbiq edilən informasiya texnologiyalarına informasiya təhlükəsizliyi baxımından irəli sürülən vahid tələblərin müəyyənləşdirilməsi;
- İnformasiya təhlükəsizliyi sistemində dair tələblərin formalaşdırılması;

İnformasiya təhlükəsizliyi sisteminin yaradılması zamanı aşağıda göstərilən məsələlər öz həllini tapmalıdır. İnformasiya təhlükəsizliyi üzrə məsuliyyət [2]:

- Bütün əməkdaşların və bağlanmış müqavilələr çərçivəsində AMEA korporativ şəbəkəsindən istifadə edən şəxslərin Siyasətin tələblərinə əməl etməsi məcburidir;
- İnformasiya təhlükəsizliyi üzrə əsas məsuliyyət təşkilat(lar)ın rəhbər(lər)inin üzərinə düşür, informasiya təhlükəsizliyi üzrə rəsmən təyin edilmiş şəxs də bilavasitə bu Siyasətin və onunla əlaqəli prosedurların reallaşdırılmasına və idarə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır;
- Bütün əməkdaşlar verilənlərin konfidensiallığının və tamlığının təmin edilməsi də daxil olmaqla informasiya təhlükəsizliyi prosedurlarını yerinə yetirməlidir. Əks halda, intizam tədbirləri görülmə bilər;

Siyasətin qanunvericilik bazasını aşağıda göstərilən qanunlar və normativ-hüquqi sənədlər, həmçinin Azərbaycan Respublikasının qoşulduğu beynəlxalq konvensiyalar təşkil edir:

- İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu;
- Dövlət Sırrı haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu;
- Elektron imza və elektron sənəd haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu;
- İnformasiya əldə etmək haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu;
- Məlumat azadlığı haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu;
- Telekommunikasiya haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu;
- BMT Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi;
- İnformasiya təhlükəsizliyini idarəetmə üzrə əməli qaydalar (AZS İSO/İEC 27002).

Təhlükəsizlik siyasətinin yaradılmasında aşağıda qeyd edilən əsas müddəalar da nəzərə alınmalıdır [3]:

- İnformasiya təhlükəsizliyinin idarə edilməsi;
- İnformasiya təhlükəsizliyi üzrə məlumatlandırma və təlimlər;
- İşə qəbul müqavilələri;
- Daxilolmalara (girişə) nəzarət;
- Avadanlığın təhlükəsizliyi;
- Zərərli proqram təminatından mühafizə;
- İnformasiya təhlükəsizliyi hadisələri və boşluqları;
- Fasiləsiz fəaliyyət və qəzadan sonra bərpa etmə planları;
- Monitoring və İnformasiya Təhlükəsizliyi Xidmətinin müntəzəm hesabatları və təqdimatları;
- İnformasiya təhlükəsizliyi siyasətinə yenidən baxılması.

Bir qayda olaraq informasiya təhlükəsizliyi siyasətinin işlənməsi bir sıra praktiki mərhələlərlə həyata keçirilir [1,4]:

Mərhələ 1. İnformasiya təhlükəsizliyi sahəsində milli və beynəlxalq standartların seçilməsi və onların əsasında təşkilatın informasiya təhlükəsizliyi siyasəti tələblərinin və müddələrinin formalaşdırılması.

Mərhələ 2. İnformasiya təhlükəsizliyi risklərinin idarə edilməsinə yanaşmaların seçilməsi və təşkilatın informasiya sisteminin təhlükəsizlik səviyyəsi barəsində qərarın qəbul edilməsi. Təhlükəsizlik səviyyəsi müvafiq olaraq minimal (baza) və ya yüksək ola bilər. Təhlükəsizliyin bu səviyyələrinə risklərin analizinin minimal (baza) və tam variantı uyğun gəlir.

Mərhələ 3. İnformasiya təhlükəsizliyi üzrə tədbirlərin inzibati, təşkilati, proqram-texniki səviyyələri üzrə strukturlaşdırılması.

Mərhələ 4. Təşkilatın informasiya sistemlərinin informasiya təhlükəsizliyi sahəsində standartlara uyğunluğunun sertifikatlaşdırılması və attestasiyasının müəyyən edilməsi.

NƏTİCƏ

Məqalədə AzScienceNet şəbəkəsinin informasiya təhlükəsizliyi siyasətinin qanunvericilik bazasının normativ-hüquqi sənədlərinin yaradılmasında Azərbaycan Respublikasının qanunverici sənədlərindən geniş istifadə olunması qeyd edilir. Eyni zamanda məqalədə AzScienceNet şəbəkəsinin informasiya təhlükəsizliyi siyasətinin təmin edilməsi yolları göstərilmişdir. Yaradılan informasiya təhlükəsizliyi siyasəti AzScienceNet şəbəkəsinin daha səmərəli idarə edilməsinə kömək edir.

ƏDƏBİYYAT

- [1] İnformasiya təhlükəsizliyini idarəetmə üzrə əməli qaydalar. AZS İSO/IEC 27002- 2008. Bakı. 2010, səh. 6-11
- [2] M. Blount, Compliance Standards in Data Security, Georgia Institute of Technology College of Computing & eFortresses Inc. April 30, 2010, pp. 1-18.
- [3] M.E.Whitman, H.J. Mattord, Principles of Information Security, Thomson Learning- Course Technology, Second Edition [2007], Pg. 188.
- [4] D. Lineman, Information Security Policies Made It Easy[ISPME], for ISO 27001, pp. [1-2], Information Shield Publication, posted on 28th March 2006, www.informationshield.com, retrieved on 30th April 2007.